

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

КОНОПЛЯНИК Лесі Миколаївни

на дисертаційне дослідження СРІБНОЇ Олесі Валеріївни

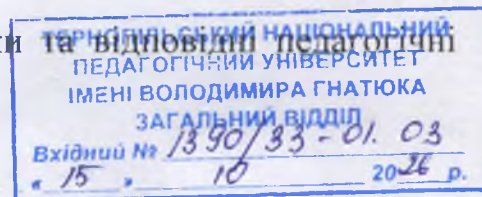
**«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ІНШОМОВНОЇ ПИСЕМНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»**

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Аналіз дисертації Срібної Олесі Валеріївни на тему «Формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації», автореферату та опублікованих праць дисертантки дав змогу зробити висновки щодо актуальності теми, обґрунтованості й новизни наукових положень, теоретичного і практичного значення одержаних результатів, повноти їх висвітлення в публікаціях, а також констатувати відсутність порушень академічної доброчесності.

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Цифровізація економіки й освіти та стрімке зростання ІТ-галузі суттєво підвищують вимоги до підготовки фахівців з інформаційних технологій. Значна частина його роботи відбувається в письмовій формі й іноземною мовою: створення технічної документації та інструкцій для користувачів, коментарі до програмного коду, робота з міжнародними стандартами, листування в міжнародних командах. Стандарти вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальностями 121 «Інженерія програмного забезпечення», 123 «Комп'ютерна інженерія» і 126 «Інформаційні системи та технології» прямо передбачають здатність випускника спілкуватися іноземною мовою усно й письмово, документувати та презентувати результати своєї роботи. Тому обрана тема має не лише теоретичне, а й виразне прикладне значення.

Дисертантка слушно зазначає, що стосовно майбутніх фахівців з інформаційних технологій ця проблема не ставала предметом спеціального дослідження: не визначено компонентний склад такої готовності, критерії її оцінювання, лінгводидактичні особливості підготовки та відповідні педагогічні

умови. Актуальність теми переконливо підтверджено сформульованими у вступі суперечностями.

Дисертаційне дослідження виконано в межах ініціативної теми «Вдосконалення викладання англійської мови для спеціальних цілей у цифровому середовищі» (номер реєстрації УкрІНТЕІ 0121U111137) у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Тему дисертації затверджено вченою радою факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (протокол № 4 від 26.11.2012 р.) і перезатверджено вченою радою факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (протокол № 10 від 25.05.2020 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. О. В. Срібна коректно визначила науковий апарат дослідження. Об'єкт (формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної комунікації) і предмет (педагогічні умови та модель формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації) узгоджені між собою, а п'ять завдань послідовно конкретизують мсту – теоретично обґрунтувати педагогічні умови, розробити модель формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації та експериментально перевірити ефективність розробленої моделі, що реалізується за визначених педагогічних умов.

Обґрунтованість наукових положень забезпечено опрацюванням значного масиву джерел (305 найменувань, із них 177 іноземною мовою), серед яких праці з педагогіки, психології, психолінгвістики, лінгвістики та методики навчання іноземних мов. Методологічною основою роботи є холістичний, компетентнісний, експресивно-когнітивний, міждисциплінарний, технологічно-інтерактивний та

професіографічний підходи, послідовно застосовані під час визначення структури готовності, педагогічних умов і моделі.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів. Достовірність результатів експерименту підтверджено методами математичної статистики: критерієм узгодженості χ^2 Пірсона і критерієм кутового перетворення Фішера (ϕ^*).

Наукова новизна, теоретичне значення і достовірність наукових положень дисертації. Найвагомимим науковим результатом роботи вважаємо те, що вперше розроблено й теоретично обґрунтовано модель формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації, яка інтегрує мотиваційно-цільовий (професійні мотиви та цілі формування готовності), змістово-операційний (знання, уміння й навички, що формуються за допомогою розроблених тематичних модулів і автентичних зразків технічних інструктивних текстів із використанням платформ віртуального обміну та цифрових інструментів) і рефлексивно-результативний (діагностика й оцінювання досягнутого рівня готовності, а також рефлексія майбутнього фахівця з ІТ щодо власного прогресу) блоки.

Також уперше обґрунтовано педагогічні умови формування зазначеної готовності: 1) холістичний характер підготовки, за якого професійна іншомовна писемна комунікація інтегрується у професійний контекст і розглядається як інструмент реалізації фахової діяльності; 2) пріоритетність інструктивних завдань на основі технічних інструктивних текстів у навчанні професійної іншомовної писемної комунікації; 3) формування системи знань до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації; 4) використання платформ віртуального обміну як середовища для практичного застосування набутих знань для здійснення професійної іншомовної писемної комунікації; 5) розвиток стійкого професійного інтересу і формування позитивного ставлення до професійної іншомовної писемної комунікації як невід'ємного складника фахової діяльності. На основі визначених методологічних підходів конкретизовано структуру готовності й виділено її компоненти – мотиваційний (мотиваційні установки), когнітивний

(знання) та операційний (уміння і навички), визначено критерії, показники та рівні сформованості цієї готовності.

Уточнено зміст понять «готовність майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації» та «технічні інструктивні тексти». Удосконалено лінгводидактичні основи підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації, а також перелік знань, умінь і навичок, необхідних для її здійснення. Набули подальшого розвитку характеристика сучасного стану зазначеної готовності, форми, методи й засоби її ефективного формування.

Достовірність наукових положень зумовлена відповідністю між теоретичними засадами, моделлю та інструментарієм її перевірки; педагогічні умови перевірено як цілісний комплекс.

Значення одержаних результатів для науки і практичного використання. Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні структури готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації, розробленні моделі її формування та визначенні педагогічних умов.

Практичне значення результатів полягає в розробленні модулів з професійної іншомовної писемної комунікації («Technical Documentation Basics», «Writing Technical Instructional Texts», «Professional Written Communication in IT») для навчальних дисциплін «Іноземна мова професійного спрямування» та «Практичний курс іноземної мови для ділової комунікації», професіограми фахівця з інформаційних технологій та методичних рекомендацій щодо формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології» (з 2024 р. – F).

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес чотирьох закладів вищої освіти України: Національного технічного

університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт про впровадження № 11 від 11 березня 2026 р.), Донецького національного університету імені Василя Стуса (акт про впровадження № 7 від 25 лютого 2026 р.), Національного університету «Запорізька політехніка» (акт про впровадження № 7 від 06 березня 2026 р.) і Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (акт про впровадження № 3 від 03 березня 2026 р.).

Характеристика структури і змісту дисертації. Дисертація має логічну структуру й складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до них, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 250 сторінок, з них 170 сторінок основного тексту. Робота містить 9 таблиць і 14 рисунків, 14 додатків на 45 сторінках; список використаних джерел налічує 305 найменувань (177 іноземною мовою).

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено науковий апарат дослідження, розкрито наукову новизну й практичне значення результатів, подано відомості про їх апробацію та впровадження.

У першому розділі «Теоретичні засади формування готовності майбутніх фахівців з ІТ до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації» здійснено ретроспективний аналіз проблеми. Узагальнення на рисунку 1.1 наочно показує, як письмо пройшло шлях від допоміжного засобу навчання до основи професійної комунікації фахівця з ІТ. Аналіз нормативної та навчально-методичної бази дав змогу визначити вимоги до формування зазначеної готовності й специфіку професійної діяльності фахівця з ІТ. Заслужовує на увагу лінгвостилістичний аналіз 75 текстів технічної документації, згрупованих за 15 типами технічних інструктивних текстів, на підставі якого виокремлено комунікативний, композиційно-смісловий, графічний та мовний критерії аналізу технічних інструктивних текстів.

У другому розділі «Модель формування готовності майбутніх фахівців з ІТ до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації» розроблено професіограму фахівця з ІТ (Додаток К), у якій визначено п'ять блоків

компетентностей, і на цій основі розкрито зміст і структуру готовності. О. В. Срібна детально розкриває зміст мотиваційного, когнітивного та операційного компонентів готовності, визначає для кожного з них критерії й показники, а рівні сформованості описує дескрипторами. У підрозділах 2.2 і 2.3 обґрунтовано п'ять педагогічних умов і показано їх реалізацію в межах розробленої моделі. Засобами реалізації моделі визначено три тематичні модулі, інтегровані в освітні компоненти з іноземної мови, автентичні зразки технічних інструктивних текстів, а також платформи віртуального обміну та цифрові інструменти.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності моделі формування готовності майбутніх фахівців з ІТ до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації» описано організацію та перебіг експерименту, що складався з констатувального, формувального та контрольного етапів. Для діагностики рівня сформованості готовності використано анкетування, контрольний лист ознак знань у технічних інструктивних текстах і дескриптори оцінювання письмового завдання за критеріями.

Вищі показники готовності в експериментальних групах (80,3 %) порівняно з контрольними (74,8 %) свідчать про ефективність реалізації розробленої моделі формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації за визначених педагогічних умов. Позитивна динаміка зафіксована за всіма компонентами готовності, а отримані результати узагальнено в методичних рекомендаціях (підрозділ 3.3).

Обсяг та структура дисертації О. В. Срібної відповідають встановленим нормативним вимогам. Робота є самостійним завершеним дослідженням, у якому висновки теоретично обґрунтовані й експериментально підтверджені, відповідають поставленим завданням, логічно впливають зі змісту розділів, а також окреслюють перспективи подальших наукових досліджень.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення та результати дисертації висвітлено у 27

публікаціях (25 з них – одноосібні), зокрема: 5 статей у наукових фахових виданнях України (1 – у співавторстві), 1 стаття в закордонному науковому періодичному виданні, 18 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій, 2 статті в інших збірниках наукових праць, які додатково відображають результати дисертації, та 1 практикум (у співавторстві). У працях, опублікованих у співавторстві, особистий внесок дисертантки чітко визначено.

Результати дослідження пройшли належну апробацію на 17 міжнародних та одній всеукраїнській науково-практичних конференціях. Публікації повною мірою відображають основні положення, висновки й рекомендації дисертації. Зміст, обсяг і кількість опублікованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікації основних наукових результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Відповідність дисертації встановленим вимогам, відповідність автореферату змісту дисертації та відсутність порушень академічної доброчесності. За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація й автореферат відповідають чинним вимогам до робіт такого типу. Порівняльний аналіз змісту автореферату і тексту дисертації засвідчує повну відповідність основних положень і відсутність змістових розбіжностей. Автореферат повною мірою відображає зміст дисертації: основні положення, наукова новизна, практичне значення та висновки, наведені в авторефераті, належним чином розкриті і обґрунтовані у дисертації О. В. Срібної. Зміст роботи відповідає спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

У дисертації та наукових працях О. В. Срібної ознак академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації не виявлено. Використані в роботі ідеї, положення й дані інших авторів супроводжуються посиланнями на відповідні джерела.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О. В. Срібної, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають переважно дискусійний характер:

1. Позитивно оцінюючи ґрунтовний аналіз проблеми готовності в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях (підрозділ 2.1) та уточнення змісту поняття «готовність майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації», вважаємо за доцільне чіткіше розмежувати поняття «готовність» і «компетентність». У підрозділі 1.2 готовність до діяльності розглянуто як складник компетентності, а професійні компетентності – як чинник, що забезпечує готовність; у підрозділі 2.1 іншомовну комунікативну компетентність визначено ядром операційного компонента готовності. Роботу увиразнило б пряме зіставлення цих понять, яке показало б специфіку готовності як інтегративної професійно-особистісної характеристики фахівця.

2. Аналітична шкала оцінювання (підрозділ 3.1) передбачає максимум 10 балів за мотиваційний, 15 – за когнітивний і 25 – за операційний компонент, тобто максимальний бал кожного компонента визначається кількістю його критеріїв. Оскільки готовність розглядається як інтегративна характеристика особистості, хотілося б почути позицію дисертантки щодо того, наскільки такий розподіл балів відображає внесок кожного компонента в загальний рівень готовності.

3. У підрозділах 2.3 і 3.3 авторка обґрунтовано наголошує на значенні тісної співпраці викладачів іноземної мови з викладачами фахових дисциплін, зокрема для добору автентичних технічних інструктивних текстів і наповнення електронних репозиторіїв. Роботу збагатив би докладніший опис того, у яких формах така взаємодія відбувалася у процесі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з ІТ.

4. Позитивним моментом є те, що в підрозділі 3.2 авторка не обмежується констатацією загального приросту, а здійснює якісну інтерпретацію динаміки компонентів готовності. Оскільки педагогічні умови перевірялися як комплекс у межах моделі (підрозділ 3.1), перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати окреме вивчення внеску кожної з них.

5. Позитивно оцінюючи обґрунтований авторкою вибір технічних інструктивних текстів як провідного жанру професійної іншомовної писемної

комунікації майбутніх фахівців з інформаційних технологій, вважаємо, що роботу збагатило б ширше окреслення можливостей застосування розробленої моделі до інших видів професійних текстів у галузі ІТ.

Висловлені зауваження й побажання не применшують наукової та практичної цінності дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження.

Загальний висновок. З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних авторкою наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертація Срібної Олеси Валеріївни «Формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до здійснення професійної іншомовної писемної комунікації» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке за змістом, одержаними результатами і оформленням повністю відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами і доповненнями), а її авторка, Срібна Олеся Валеріївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов і перекладу
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»

Леся КОНОПЛЯНИК

